

PhDr. Jiří K. Kroupa
Nadace pro dějiny kultury
ve střední Evropě

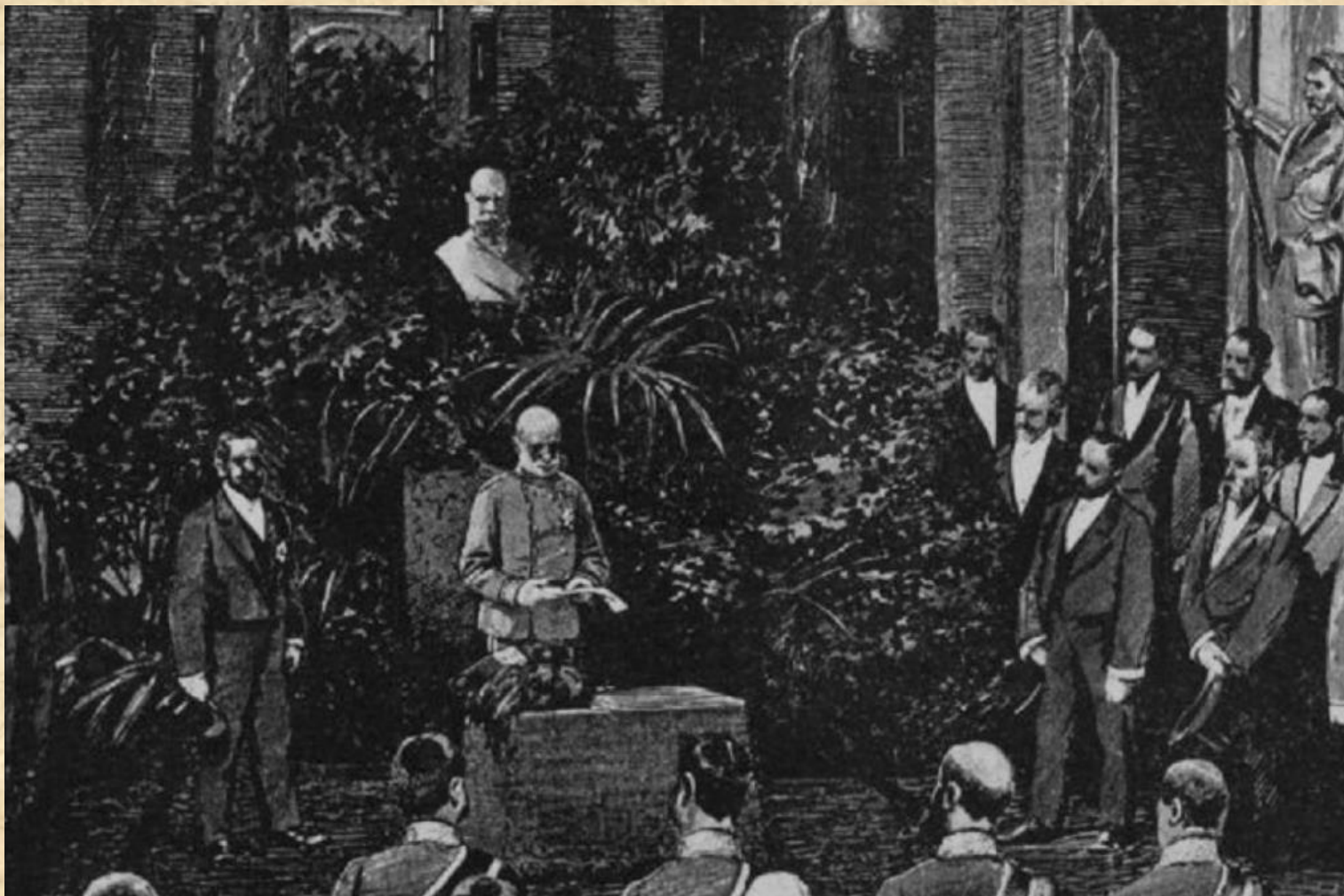

BOHÆMIA PIA VII

POETA LAUREATUS
aneb Jiří Barthold
z Breitenberka
& klementinská
Congregatio
Mariana

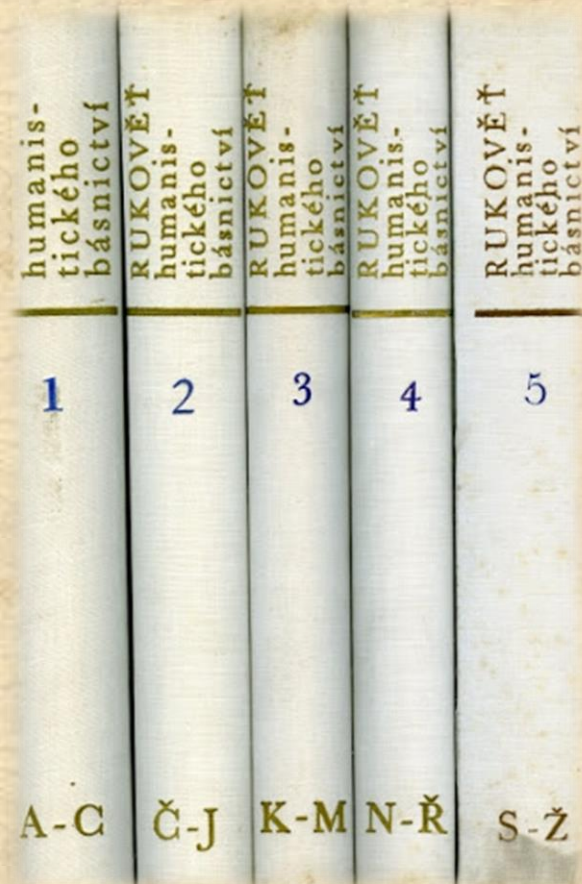

Dnešní **Kabinet pro klasická studia Filosofického ústavu České Akademie věd** má dlouhou historii. Svou činnost započal již na Nový rok **1953** pod názvem **Kabinet pro studia řecká, římská a latinská**. Od té doby sdílel osudy s o 169 let starší institucí **Akademií věd**. Součástí kabinetu je i rozsáhlá, zčásti veřejnosti přístupná odborná knihovna. Rovněž obsahuje publikace, které kabinet během své existence vydal včetně **Rukověti humanistického básnictví – Enchiridion renatae poesis** (5 dílů, 1 dodatek, 1. vydání 1. dílu **1966**). Mezi významné spoluautory díla patří i **Josef Hejnic** (1924–2019, snímek je z roku 2006).

Naše společnost, ať už odborná historická nebo vůbec celkově česká, tak nějak promeškala obrovskou příležitost připomenout si obrovskou osobnost **Jiřího Bartholda z Breitenberka** (1550–1614) v roce 2014, kdy uplynulo 400 let od úmrtí tohoto humanisty. Byla to škoda, neboť svým dílem – ať už řekneme na poli církevně-organizačtorském nebo básnickém, historickém, organizačním, tak by si určitě zasloužil, aby vznikla nějaká monografie nebo jiná připomínka toho, co vlastně celou svou činností zde v Praze v období před čtyřmi sty lety naplňoval. Já sám jsem se vlastně k Pontanovi dostal už na začátku své akademické kariéry v roce 1989 či 1990, kdy vznikly poslední svazky či dodatky k **Rukověti humanistického básnictví** na půdě tehdejšího **Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská**. Tehdy to byla součást **Československé akademie věd**, později **Ústav pro klasická studia Akademie věd České republiky**. K Pontanovi mě přivedli dva lidé, kteří se svým celoživotním dílem snažili oživit odkaz velikánů 16. a začátku 17. století. Byli to doktor **Jan Martínek** (1924–2014) a doktor **Josef Hejnic** (1924–2019). Ve dvou lidech vytvořili naprosto neuvěřitelné a dodnes tak trochu opomíjené dílo **Rukověť humanistického básnictví**, která v pěti svazcích plus jednom svazku dodatků mapuje tehdejší produkci prakticky všech intelektuálů, kteří působili nebo nějak byli spojeni s historickými zeměmi Čech a Moravy. A samozřejmě **Pontanus** má hned v prvním díle, který vyšel v roce 1966 (což jen potvrzuje, že to doopravdy bylo celoživotní dílo těchto dvou badatelů) jedno z nejobsáhlejších hesel včetně podrobného přehledu jeho publikovaného díla, ať už básnického nebo prozaického. Je tam popsána i jeho písemná pozůstalost, která v rámci jeho testamentu přešla do knihovny Metropolitní kapituly u svatého Víta. Tam jsou právě materiály, které jsou sice dosti detailně popsány, ale dodnes nebyly dosti adekvátním způsobem zpracovány a přiblíženy. Tudíž v tomto smyslu stále jsme velkými dlužníky tohoto velikána a učenice, který významnou měrou poznamenal tehdejší život ať už kulturní, tak i politický.

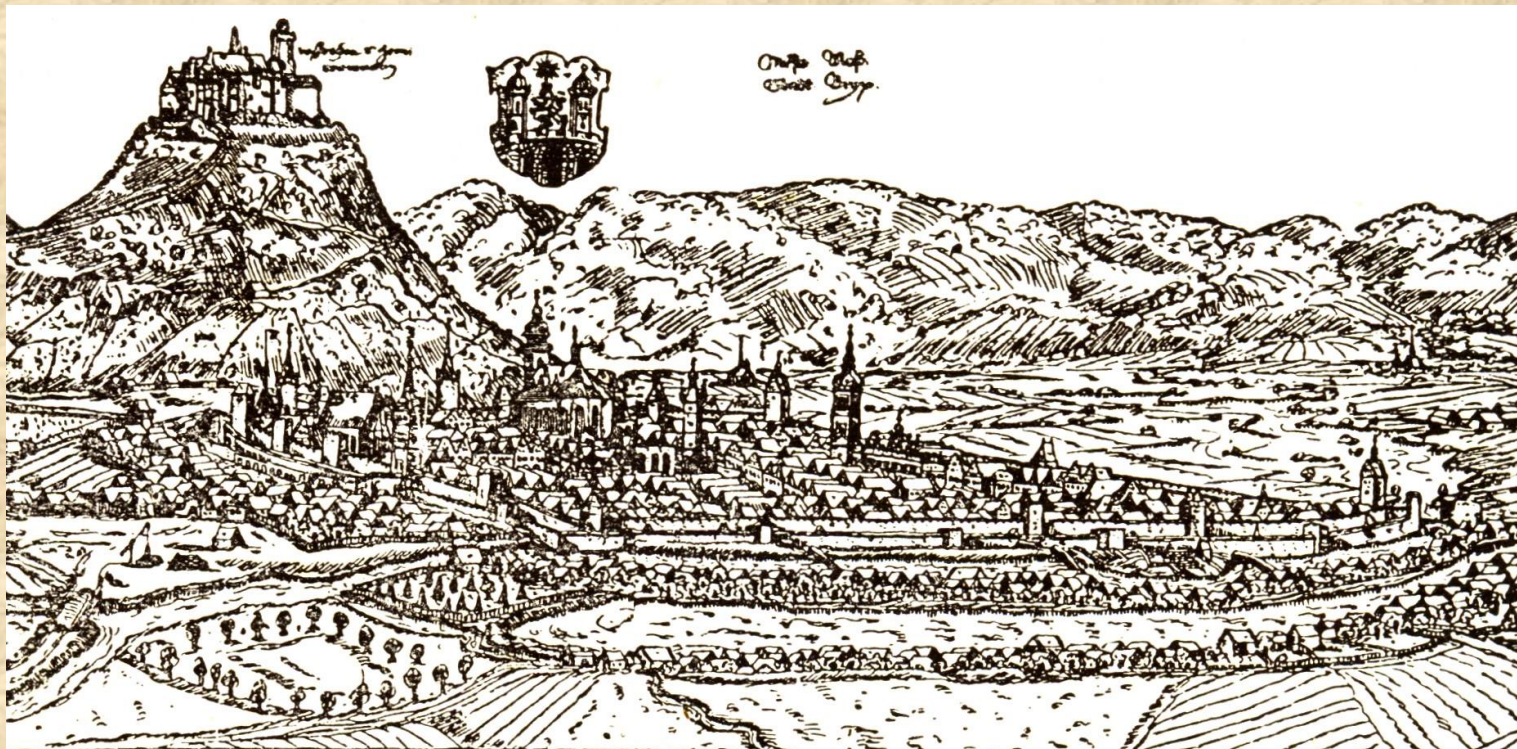
↳ *Rukověť humanistického básnictví – sv. 1 až 5*

Pontanus není natolik neznámou osobností, takže si případný zájemce může jeho základní data snadno najít na internetu nebo v příručkách. Já zde jenom uvedu několik takových zajímavostí k jeho životu. Potom bych se rád věnoval jedné jeho opomíjené činnosti, která zatím spíše zůstávala skryta v archivních pramenech. Nicméně se domnívám, že byla velmi důležitá jak pro něho, tak i z dnešního hlediska, abych lépe pochopili, co vlastně dělal a proč to dělal.

Nejprve k jeho jménu: **Pontanus** je jeho přezdívka odvozená od jeho rodiště – **severočeského Mostu**. Zde se narodil měšťanské zřejmě německy mluvící rodině, která dbala na to, aby se mu dostalo patřičného vzdělání. Proč se vydal na církevní dráhu, to bohužel nevíme. Zřejmě tam byly určité dispozice, které ho k tomu vedly, ať už byly v rodině nebo osobní. Ještě ke k jeho jménu, které je rovněž zajímavé. Týká se jeho přídomku „z **Breitenberku**“ – v překladu „ze **Široké hory**“ – což je kopec v blízkosti Mostu. Když byl Pontanus povýšen do šlechtického stavu, tak si vybral tento přídomek, který běžně používal.

♣ **Královské město Most** (německy **Brüx**, latinsky **Pons**) se nachází v severovýchodních Čechách. Je zmiňováno už v **Kosmově kronice** (11. století), která uvádí, že jeho název souvisí se stezkou mezi **Prahou** a saským **Freiberkem**, která vedla tamní močálovitou krajinou po dřevěných mostech. Na obranu stezky založil **Hněva** z rodu **Hrbišovců** tvrz, při které vznikla osada **Most**. Když jeho rod roku **1228** vymřel, osada se měla stát majetkem kláštera **Křižovníků Božího hrobu na Zderaze**, ale již v té době se dostala do vlastnictví **Přemyslovců**. **Přemysl Otakar II.** a později i **Jan Lucemburský** a **Karel IV.** udělili Mostu městská privilegia. Po vlně ničivých požárů mezi lety **1455** a **1515** došlo k přestavbě a modernizaci městského centra, což **Pontanus** popisuje ve své latinské (ilustrované ♣) básni ***Bruxia Bohoemiae delineata carmine rebusque suis memorabilibus illustrata***.

Jak již jsem říkal: jeho kariéra je především spjata s pražským prostředím. Pontanus byl vyhraněným katolíkem. Proto se dostal do blízkých, možná až důvěrných vztahů s osobnostmi kolem dvora habsburského císaře **Rudolfa II. (1552–1612)**, který si vybral Prahu za své sídelní město. Díky tomu se Praha stala skutečným evropským kulturním městem, které přitahovalo pozornost všech, kteří něco v tehdejší Evropě po stránce kulturní, politické a církevní znamenali. Proto je také důležitá pozice **Jiřího Bartholda Pontana z Breitenberka** ve vztahu k dalším církevním institucím a řádům.

Víme, že se velmi angažoval v církevní správě. Získával poměrně snadno funkce v tehdejší církevní hierarchii. Stoupal v ní poměrně rychle. Již během osmdesátých let šestnáctého století (na svůj věk velmi brzy) se stal členem **Vyšehradské kapituly** a posléze i **kanovníkem Metropolitní kapituly u svatého Víta**, kde dosáhl posléze i děkanství a proboštví.

Vedle těchto církevních hodností se výrazně prosazoval na poli kulturním. Císař **Rudolf II.** ocenil jeho básnické schopnosti titulem „**Poeta laureatus**“ – čili určitým vyznamenáním jeho schopností, čímž se snažil zpropagovat myšlenky katolické reformace. Jak již jsem řekl: dnes bych se rád věnoval jiným, poněkud méně známým okolnostem jeho činnosti. Konkrétně se jedná o jeho vztah k jezuitům a k jejich „**mariánským kongregacím**“. Jezuité přišli do Prahy v roce 1556. Poměrně rychle zde získali veškeré postavení, které ještě posílilo po přesunutí císařského dvora z Vídně. Proto, aby ještě lépe dokázali podchytit tehdejší mládež a získat je na svoji stranu – stranu katolictví –, tak k tomu nesloužily jenom jejich gymnázium a potom jejich vysoké učení, ale také „**mariánské kongregace**“, které vlastně měly umožňovat kolektivní soustředěný život v komunitě věnující se mariánské úctě.

✚ Ilustrace pochází z vazby knihy, která patřila **Jiřímu Bartholdovi z Breitenberka** a obsahuje do kůže vyražený **Breitenberkův erbovní supralibros v oválu**. Vlastní erb je uvnitř dekorativního oválu a odkazuje na majitele knihy. Jeho součástí je Pontanův erb – věž s andělem a nápis: „**GE.PONTANVS.A.BRAITENBERG.M.E.P.DEC.PROT.APOST+**“. Císař **Rudolf II.** udělil Jiřímu Bartholdovi šlechtický titul a přídomek „z **Breitenberka**“ v r. **1588** za pomoc s diplomatickou misí (6.–19. 12. 1588) papežského vyslance **Ippolita Aldobrandiniho** (později papež **Klement VIII.**) související s nároky španělských Habsburků na polský trůn.

CONGREGATIO BEATE VIRGINIS AB ANGELO SOLUTATÆ

První taková „sodalita“ – neboli kongregace – vznikla v pražském Klementinu na přelomu roku **1574 až 1575**. Byla to „kongregace **Neposkrvněného početí Panny Marie**“. Založili ji tehdejší chovanci jezuitského konviktu čili studenti, kteří sídlili přímo v koleji. Tím, že jejími členy se mohli stát pouze členové konviktu, tak to vzbudilo pozornost i mezi studenty, kteří do gymnázia docházeli zvenčí (to znamená z pražských rodin nebo bydleli mimo kolej). Ti si v reakci na tuto kongregaci založili vlastní – „kongregaci **Zvěstování Panny Marie**“ (1578–1773) – o tři roky později, v roce 1578. Tato dvojdmost nebyla úplně v souladu s tím, co tehdejší představení jezuitského řádu u nás, ale i v celé habsburské monarchii, chtěli. Proto na zásah rakouského provinciála byly v roce 1581 tyto kongregace sloučeny do jedné – konkrétně do kongregace Zvěstování Panny Marie, která poté fungovala až do zrušení Jezuitského řádu roku 1773.

✚ **Jezuitská kolej zvaná Klementinum** byla prvním sídlem jezuitů. Řád byl založen **sv. Ignácem z Loyoly 15. 8. 1534** a definitivně schválen **27. 9. 1540** papežem **Pavlem III**. Sv. Ignác vyslyšel krátce před svou smrtí císaře **Ferdinanda I. Habsburského** a schválil vyslání jezuitů do Čech. Ti do Prahy přišli **18. 4. 1556**. Usadili se v ruinách dominikánského kláštera, které se nacházely přímo před Staroměstskou věží Karlova mostu a jehož součástí byl i (značně poničený) **kostel sv. Klimenta**.

↳ *Vlašská kaple Nanebevzetí Panny Marie v Klementinu je architektonický klenot z roku 1600. Kaple je charakteristická svým oválným akusticky vhodným tvarem a nahradila starší kapli s oratoří, kterou zde vybudovala italská komunita v Praze. Odtud lidový název kaple: „vlašská“. Při kapli vznikla samostatná Vlašská kongregace Nanebevzetí Panny Marie.*

A tady se již dostáváme ke zmíněnému Jiřímu **Bartholdovi Pontanovi z Breitenberku**, který díky tomu, jak stoupal v církevní hierarchii, se stal i potenciálním zájemcem o vedoucí funkci v této sodalitě. Tehdy se ve vedení střídaly nejdůležitější osobnosti náboženského a politického života v Praze. Pontanus se stal jedním z pretendentů na tuto funkci v polovině 90. let. Rektorát tehdy na doporučení představených volili členové sodality, kterých v té době bylo už několik desítek. Volby rektora se uskutečňovaly pravidelně dvakrát do roka: na začátku roku a potom někdy v jeho polovině – to znamená někdy v červnu nebo v červenci. Pontanus se stal rektorem v roce 1597 a 1598 a potom opakovaně na začátku 17. století zastával tuto funkci ještě třikrát.

Zajímavé je, že musela existovat okolnost, proč nevykonával tuto funkci soustavně, což bylo také možné; vždyť se Pontanus určitě osvědčil. Došlo totiž k určité neshodě s jezuitskými představenými. Pontanus byl znám jako člověk, který se věnoval vydávání různých příruček a manuálů, které měly napomáhat k obnovení katolického života v českých zemích. Zároveň byl ze své pozice do jisté míry schopný je i finančně podporovat. Právě během jeho druhého rektorátu v roce **1598** se rozhodlo, že v Klementinu, budou vydány upravené stanovy Mariánské sodality. Zajisté se jednalo o velice chvályhodný počín, který se ovšem neseťkal s úplně příznivou odezvou tehdejších jezuitů. Pontanus si totiž dovolil zasáhnout do přípravy stanov, které původně napsal **Edmund Kampián** (1540–1581), což je jezuita, který je dnes svatým.

Edmund Kampián byl sice svatořečen až v roce **1970**, ale již předtím byl v jezuitském řádu velmi uctíván, neboť po krátkém působení v Praze, kdy se v 70. letech 16. století věnoval mariánské sodalitě, byl vyslán do Anglie a tam byl popraven. Na konci 90. let 16. století už ovšem probíhala určitá tendence udělat z Kampiána jezuitského mučedníka a jistým způsobem jej glorifikovat. Tím, že Pontanus zasáhl do stanov mariánské sodality, zasáhl do jeho sakralizovaného odkazu. Z těchto důvodů nebyl v následujících volbách zvolen rektorem mariánské sodality a byl zvolen až roku 1603. Je zřejmé, že Pontanus v období mezi svými zvoleními rektorem tuto sodalitu podporoval; ale nedostalo se mu očekávané funkce, kterou by v ní tehdy zastával.

↳ **Edmund Kampián** (1540–1581) byl významný anglický teolog a duchovní, který v r. **1573** vstoupil do jezuitského řádu. Jeho život i tragická smrt zrcadlí znesvářeného ducha doby. V letech **1571** až **1580** působil v Českých zemích a osobně znal Pontana.

Když tu pijeme váš čaj, zmíním jednu zajímavou historku týkající se konzumace ze začátku 17. století, která je rovněž spojená s Jiřím Bratholdem z Breitenberka a svým způsobem i s hudebníky a s císařským dvorem. Nejednalo se sice o konzumaci čaje, ale o konzumaci vína. Jak už jsem zmínil, Jiří Barthold byl několikrát rektorem mariánské kongregace – neboli družiny – v pražském Klementinu u jezuitů. Sodálové se občas zúčastnili různých náboženských slavností i mimo Klementinum. V roce 1606 při jedné

↳ **Bazilika sv. Markéty Antiochijské je součástí Benediktinského arcidiákonátu sv. Vojtěcha a sv. Markéty (založil sv. Vojtěch r. 993). V letech 1708–1715 byla přestavěna K. Dientzehoferem.**

takové příležitosti kdy byli pozváni do Břevnova, kde se zúčastnili nějakého liturgického úkonu – buď průvodu nebo se zúčastnili zpěvem –, tak Bartholdus ze svých prostředků jim nechal poslat dva sudy vína. Bohužel došlo k tomu, že po oné liturgické slavnosti se pánové sodálové pustili do konzumace vína a neskončili dříve, než všechno vypili. A zde sáhnou do svých poznámek – konkrétně do deníku představeného tehdejšího Klementina **Theophila Krysteckého** (Cristeccus, SJ, 1561–1622), který říká, že Bartholdus pozval sodály k jakémusi pohoštění

ke **svaté Markétě v Břevnově** a citují: *“Vrátila se většina alumnů opilých a k hanebné podívané se potáceli po cestách, padali, zvraceli a někteří se k velkému pohoršení motali tam a zpátky přes most a po ulicích.”* A pisatel **Krystecký** dodává: *„Nota bene, něco takového ať už se nikdy nepřipustí. Mladíci totiž neznají míru, a když začnou, těžko se drží zpátky.”*

Jenom pro objasnění: ten zmiňovaný most byl jediný tehdejší funkční **most Karlův**. Takže někteří z nich, když došli ke Klementinu, tak se celý popletení vrátili opět zpátky a most zase několikrát přešli... Je to taková historka, která poněkud odlehčuje to Bartholdovo posláním rektora, které tam tehdy měl. V této kongregaci samozřejmě šlo o to, vést studenty a tehdejší omladinu, která se nějak účastnila života v tehdejší pražském katolickém centru – v Klementinu – k určitým návykům, které souvisely s obrodou liturgického a celkově náboženského života v tehdejší Praze.

↳ **Karlův most** byl dříve znám jako **Kamenný most**. Jeho výstavba probíhala v letech 1357 až 1402 na podnět císaře **Karla IV.** Předcházel mu **Juditin most** (1172-1342), jež byl 3. nejstarším kamenným mostem ve Střední Evropě a nejstarším v Čechách.

Ale aby to nevypadalo, že Pontanus podporoval sodály pouze zásilkami alkoholických nápojů, tedy sudů piva a vína: Pontanus byl samozřejmě výrazným mecenášem. Jsou doklady o tom, že této sodalitě věnoval bohoslužebné náčiní, křížky, přispíval na jednotlivé sodály, kteří v něčem vynikli a tak dále. Bartholdova funkce byla sice čestná, ale do toho i praktická, a napomáhala k tomu, že se tato kongregace stala poměrně rychle během tří desítek let součástí tehdejšího náboženského a potažmo i kulturního života v Praze. Jak už bylo zmíněno, oni docházeli nejenom do dalších katolických chrámů v tehdejší Praze, ale poměrně často se zúčastnili bohoslužeb v katedrále svatého Víta nebo v dalších svatostáncích na Pražském hradě. Bohužel, jednou z povinností bylo, že se sodálové po úmrtí svých členů zúčastnili průvodu se svícemi při pohřebních obřadech. Tento pohřební obřad nastal i v případě Jiřího Bartholda Pontana z Breitenberku. Existují záznamy, že již během svého života laboroval Pontanus s několika nemocemi. Brzy po naplnění 60 let svého života, **20. února 1614**, zemřel. V té době byl představeným pražské Metropolitní kapituly. Záznamy přímo zmiňují, že byl: „**sodalis noster carissimus**“ – „**náš nejmilovanější sodál**“. A proto sodalita v Klementinu 21. února roku 1614 za něj sloužila zádušní oficiem. O den později i zádušní mši a účastnila se přímo pohřebních obřadů, kdy byl 23. února 1614 uložen u **svatého Tomáše** do připravené hrobky.

↳ **Soudobý kostel sv. Tomáše na Malé Straně** je součástí **kláštera Řádu poustevníků sv. Augustina** – Augustiniánů. Řád byl pozván do Čech r. **1285** králem **Václavem II.** a byly mu břevnovským opatem **Kristiánem** darovány pozemky na území dnešní Malé Strany. Již tehdy zde stál **kostel sv. Tomáše** (zmiňovaný už v **1. polovině 13. století**) a oratoř/modlitebna s okolním hřbitovem. Augustiniáni původní kostel radikálně přestavěli, takže z původní stavby nezbylo prakticky nic. Na jeho místě vznikl mohutný krásně vyzdobený gotický kostel a v okolí mnohé další stavby. Husitské války r. **1420** klášteru i kostelu výrazně uškodily (takřka hned po defenestraci). Značně zchátralý kostel – ač byl neustále improvizovaně opravován – se rozpadal i v dalších desetiletích a rovněž opakovaně vyhořel. Nejinak tomu bylo r. **1541**, kdy **vyhořela velká část Malé Strany** i část Pražského hradu (poničen byla i katedrála nebo kostel Věch svatých, **shořel také archiv zemských desek**). Od r. **1551** probíhaly (za výrazné podpory panovníků, šlechty i duchovenstva) opravy kláštera. V r. **1584** nařídil císař **Rudolf II.** svému dvornímu architektovi **Ulrichu Aostallimu**, aby posoudil stav kostela. Ten byl shledán vážným, ale započaté opravy pokračovaly. R. **1593** byl kostel znovu vysvěcen **nunciem Grecianem z Cremony**. **Rudolf II.** se o rekonstrukci zajímal. Například roku **1603** věnoval **100 zlatých** na vybudování klášterní knihovny. Před **Pontanovou** smrtí již byla opravena věž kostela a od r. 1610 stály i renesanční portály. A v nitru kostela byla připravena prázdná hrobka...

Tolik asi k jeho působení, které není příliš známo. I když může být vnímáno jako marginální, tak z hlediska určitého pochopení tehdejších vztahů v Praze a z hlediska každodennosti je to poměrně důležité. Já považuji za důležité i to, že se tyto znalosti zakládají na studiu autentických studijních pramenů, což znamená, že to jsou věci, které jsou doloženy jeho současníky a můžeme se na ně víceméně spolehnout, což znamená, že se nejedná o různé mýty, které se postupem doby k této osobnosti nabalily.

Jiří Barthold z Breitenberka byl – v plném významu těchto slov – nejvýraznější a nejvýznamnější literárně činnou osobností v tehdejší katolické Praze. Bavíme se o kruhu katolických vzdělavců, kterých v Praze nebylo mnoho, ale pohybovali se okolo dvora a většinou zastávali nějaké funkce v církevní hierarchii.

Je příznačné, že Pontanus začínal jako básník. Tvořil latinskou poezii v tehdejší duchu. To znamená oslavnou, ať už tedy věnovanou církevním světcům, svým přátelům nebo různým událostem ať už z vlastního života nebo ze života tehdejší Prahy či společnosti. K tomu se dochovali (tuším) tři rukopisné sborníky jeho básní nebo skladeb v rukopisném archivu Pražského hradu. Zde dodnes čekají na své ocenění a na to, aby je někdo do detailu přečetl, přeložil a zařadil do kontextu. Určitě v nich bude řada zajímavých věcí k dobovým událostem. A jsou tam mimo jiné zapsány skladby, které byly zhudebněny tehdejšími výraznými skladateli hudebního dění Rudolfova dvora. Například **Karlem Luytonem** (1557–1620), možná i **Jacobem Regnartem** (1540–1599) nebo **Phillippem de Monte** (1521–1603).

➤ R. 1598 byl hudební skladatel **Jacob Regnart** (působil na dvoře Maxmilliana II. i Rudolfa II.) doporučen rektorem Pontanem k přijetí mezi klementinské sodalisty.

Ovšem tato etapa Pontanova života se poměrně přízračně uzavřela na začátku 16. století, protože tak jak stoupal církevní hierarchií přestával mít čas na tuto volnou literární tvorbu. Možná i z hlediska funkcí, které zastával, si uvědomoval, že je důležitá i jiná činnost: zpřístupňování buď starších materiálů čili činnost edičně-mecenášská, nebo přímo autorská související s tím, že bude obnoveno katolictví v království českém.

Z ranku této činnosti je jmenované dílo „Bohaemia pia“, neboli „Zbožné Čechy“, které ovšem zapadá do širšího kontextu jeho činností. Pontanus například připravil novou edici „Statut Arnošta z Pardubic“, to znamená díla, které vzniklo roku 1349, aby nějakým způsobem kodifikovalo církevní správu a zvyklosti v tehdejších Čechách za doby Karla IV. Není bez zajímavosti, že „Statuta provincialia Arnesti“ (neboli česky „Statuta Arnošta z Pardubic“) jsou nejstarším tiskem, který vznikl na území Čech. Bylo to v Plzni někdy v 70. letech 15. století. Barthold cítil potřebu toto dílo vydat v novém vydání a zpřístupnit jej obrozujícímu se katolictví a skutečně tak učinil.

☛ **Arnošt z Pardubic (1297–1364)** pocházel ze starého šlechtického rodu. Dostalo se mu mnohaletému vzdělání, které začal ve farní škole johanitů v **Kladsku** (dnešní Polsko), pokračoval u benediktinů ve škole v **Broumově**, pak studoval v **Praze**, v italské **Bologni** a **Padově**. Během studia (převážně práv) se seznámil s **Karlem IV.** Po návratu do Prahy přijal kněžské svěcení (**1339**) a začal sloužit u sv. Víta. V roce **1343** byl zvolen **biskupem** a **30. 4. 1344** na přímlovu Jana Lucemburského a Karla IV. byl pověřen zbudováním pražského arcibiskupství (erb ☛☛). Následně **vysvětil základní kámen ke katedrále, korunoval Karla IV. císařem...** a roku **1349** vydal latinsky psaný církevní zákoník známý jako „**Statuta Arnošta z Pardubic**“ – první tištěnou knihu na našem území, konkrétně r. **1476** v Plzni (ukázka jedné její strany ☛☛).

Vedle toho psal i kázání, protože byl mimořádným řečníkem a vyplývalo to i z jeho funkce u dvora a u katedrály. Z hlediska historického i literárního je nejzajímavějším dílem **Bohaemia pia / Zbožné Čechy**. Dílo bylo vydáno roku 1608 a mělo posílit prestiž Českého království v očích zahraničních učenců. Dílo je sepsáno latinsky a je to vlastně kaleidoskop českých světců a osobností, které se nějakým způsobem zasloužily o rozkvět katolické víry v Čechách. Cílem tohoto díla pochopitelně bylo změnit negativní obraz v zahraničí, a především v Evropě, který Čechy spojoval především s husitstvím, s kacírstvím a s dalšími negativními rysy, které příliš nesloužily pozitivnímu obrazu Čechů v očích cizinců.

Není bez zajímavosti, že se Pontanus stal určitým průkopníkem, neboť podobně koncipované dílo, byť na poněkud bytelnějších a poctivějších historických základech, sepsal o necelých 70 let později vůbec i **Bohuslav Balbín** (1621–1688) – tedy nejvýznamnější český polyhistor 17. století a učenec, který snese ta nejpřísnější evropská měřítká. Balbín pojmenoval vlastní dílo „**Bohaemia sancta**“ (1682). Na tento trend navázali i další jezuité, jako byl **Crugerius (Georgius Crugerius / Jiří Kruger, 1608-1671)** nebo **Chanovský (Albercht Chanovský z Dlouhé Vsi, 1581–1643)**. Z podobného konceptu vyrůstají některá díla v 19. století, která se opět zabývají tím pozitivním odkazem některých osobností katolického života v Českých zemích.

➤ **Bohuslav Balbín z Vorličné se narodil v Hradci Králové r. 1621, tedy 7 let po Pontanově smrti, do měšťanské rodiny. V mládí byl několikrát nemocen, a tak ho matka zaslíbila staroboleslavské Bohorodičce. Protože se Bohuslav Balbín nakonec vždy uzdravil (dokonce i přežil všechny svoje sourozence), vypěstoval si silnou víru a mariánskou úctu. Od dětství hodně četl a zajímal se o historii. V sedmi letech měl již třikrát přečtenou **Hájkovu Kroniku českou**. Vyrůstal katolickém prostředí, a tak se mu dostalo vzdělání u broumovských **jezuitů**. Ve svých 15, po pěti letech studia, vstoupil do jejich řádu a stále pokračoval ve studiu. Studoval nejenom v **Broumově**, ale i v **Jičíně, Praze, Olomouci, Brně** či v **Kladsku**. Rok poté, co se stal řádovým bratrem začal studovat filozofii v pražském **Klementinu**. Během těchto studií zažil rabování Prahy švédskými vojsky a sám se zúčastnil **obraně Karlova mostu**, který Švédové tehdy nakonec nedokázali překročit. Při obraně Staroměstské mostecké věže byl Bohuslav Balbín vážně zraněn. Válka skončila ústupem Švédů po podepsání **vestfálského míru** (24. 10. 1648) a Staré Město dostalo od císaře **Ferdinanda III.** za odměnu do svého erbu obrněnou ruku. Dva roky před svým zraněním vydal svoji první knihu. Po zbytek života psal a publikoval převážně dějepisné knihy a známý byl i svým humanismem a vlasteneckým založením. Zmíněná kniha **Bohaemia sancta** 🍀🍀 je toho důkazem.**

MISCELLANEA

HISTORICA

REGNI

BOHEMIÆ

DECADIS I.

LIBER IV.

HAGIOGRAPHICUS,

SEU

BOHEMIA

SANCTA,

Continens

SANCTOS ET BEATOS

BOHEMIÆ, MORAVIÆ, SILESIÆ, LUSATIÆ,

Tam eos,

QUI PUBLICIS FASTIS, AUT IPSO IMMORABILIS TEMPORIS DECURSU
IN CENSUM DIVORUM VENERUNT;

Quam eos,

QUI LICET HOC TITULO CAREANT,

Aut

MORTE OB CHRISTI FIDEM FORTITER TOLERATÂ,

Aut

INNOCENTIÂ VITAE IN ANTIQUITATE CLARUERUNT,

Aut

À SCRIPTORIBUS IDONEIS VIRTUTUM & SANCTIMONIAE MERITO COMMENDANTUR.

AUTHORE

BOHUSLAO BALBINO, E SOCIETATE JESU.

Adjecta est in fine CORONIS,

Complectens eorum Nomina è Societate Nostra, qui in

his regionibus ultro sese obsequio Peste infectorum devoverunt, & in hoc heroicæ

Charitatis obsequio gloriosè occubuerunt.

CHM FACULTATE SUPERIORUM.

PRAGÆ: Typis Georgij Czernoch, An. 1682.

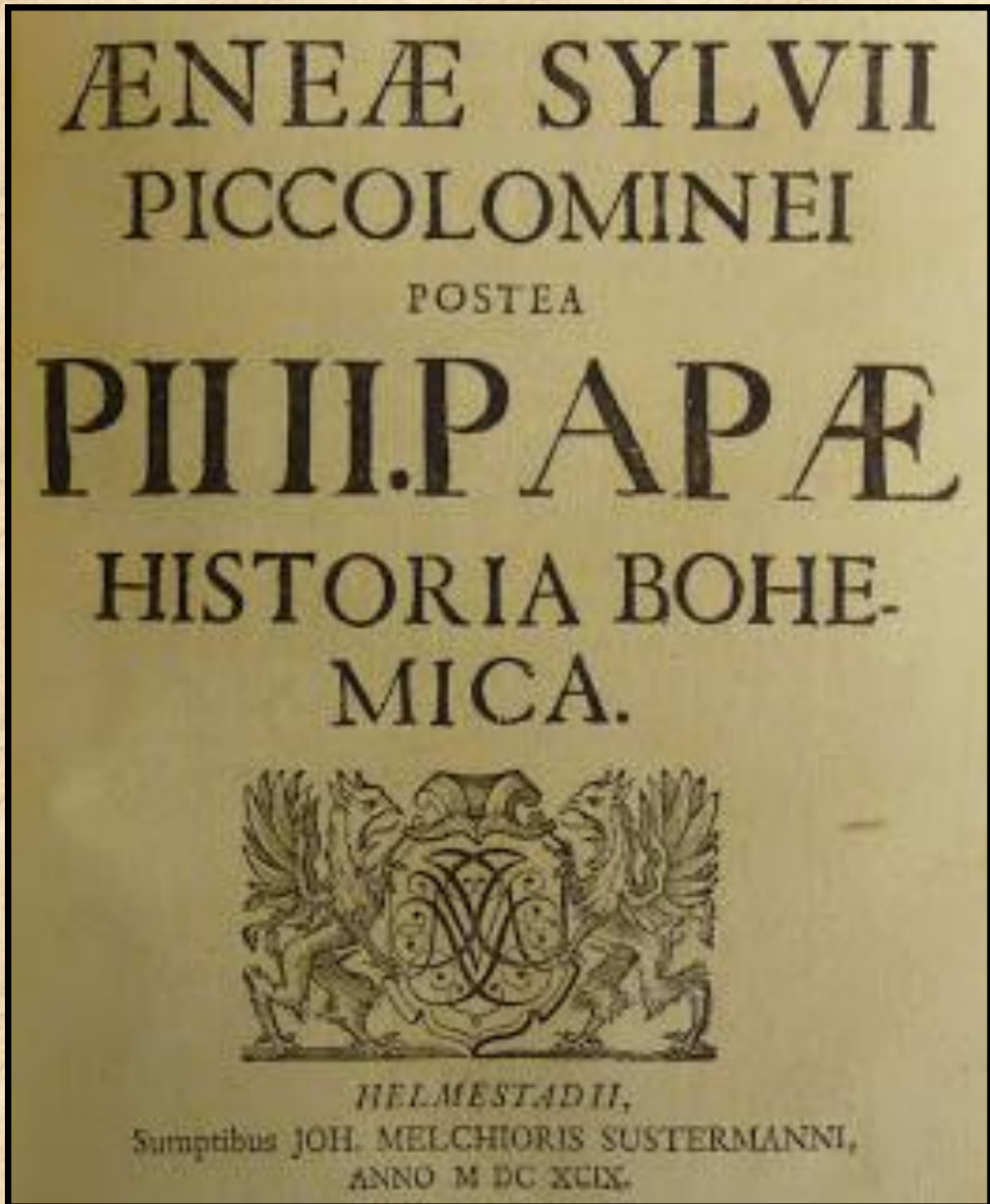
GEORGE PONTANUS

Pontanus natolik zaujal císaře Rudolfa II., že císař Rudolf II. korunoval Bartholda. Zmiňovaný titul „**poeta laureatus**“ čili „**ověčený básník**“ měl svým způsobem navázat na tradici římských císařů i jejich řeckých předchůdců. Ale ač byli už ve starověkém Řecku byli básníci ověčováni, ale nemělo to parametry obřadu, který souvisel i s reprezentací císaře sama o sobě coby člověka, který posuzuje i kulturní díla. Na což se potom snažili v 16. století císaři navázat a nejlepším básníkům umožňovali používat tento titul.

JA

- Zaznamenal, sepsal, titulky a veřejně dostupnými ilustracemi doplnil Jiří **Altior** © Institut **Renesance Kulturního Dědictví** •
- **Videozáznam přednášky** doplněný o průvodní slovo, představení účastníků a hudební ukázky je na **ViaMelodica.com** •

27. července r. 1442, tj. 108 let před Pontanovým narozením, se od císaře **Frindricha III.** dostalo titulu „**Poeta laureatus**“ • **Enea Silvio Bartolomeo Piccolominimu** (1405–1464), budoucímu papeži **Piovi II.** (zvolen **1458**) Tomu jeho literární nadání a tento titul výrazně dopomohly k závratnému společenskému vzestupu. Budoucí papež **Pius II.** při své bohaté „diplomatické“ kariéře (v průběhu let vystřídal množství funkcí u velkého počtu vlivných osobností) několikrát interagoval s Čechy. Roku **1451** se v **Benešově** účastnil **zemského sněmu**, kde osobně diskutoval s králem **Jiřím z Poděbrad**. Roku **1458** sepsal knihu **Historia Bohemica / Česká historie** • Tu do češtiny poprvé přeložil **Daniel Adam z Veleslavína** (roku 1585). Jako papež řešil především jednotu církve a mj. neuznal **Jiřího z Poděbrad** králem, což vedlo českého panovníka k vyslání slavného mírového poselstva...

TUTO KULTURNĚ–VZDĚLÁVACÍ AKCI
FINANČNĚ PODPOŘILA

Městská
část
Praha

6

MČ PRAHA 6